Magyar Irodalmi Hírlevél

A MÁSIK KAFTÁNY
Wass Albert: Karácsonyi versek II.
Szemenyei-Kiss Tamás „HALÁLT VIRÁGZIK MOST A TÜRELEM…”
Radnóti Miklós: Elégia
"Elégia" című versének saját kezű, aláírt, tintával írt kézirata.
Szent Miklós
Pilinszky János: Introitusz
Pilinszky Fesztivál a Gödörben
Meggyilkolták volna Pablo Neruda-t?
Váradi Péter Pál – Lőwey Lilla
Erdély – Székelyföld – Marosszéki-Mezőség
• PéterPál Kiadó könyvbemutatója
Mácz István Lélekzetvételeim – Szívdobbanások
***Rabindranath Tagore:* GITANJALI**
Mentovics Éva: Mióta van csillag a karácsonyfák csúcsán?

2011 DECEMBER **HATVANKETTEDIK MEGJELENÉS**

MIKSZÁTH KÁLMÁN

A BESZÉLŐ KÖNTÖS

NYOLCADIK FEJEZET
A MÁSIK KAFTÁNY

Úr volt már Lestyák Mihály élet és halál fölött, és hogy mint elnöknek még nagyobb tekintélye legyen, a király megküldte neki a nemességet a »kecskeméti« előnévvel. Kaftányos lovag áll a címerpajzson, ezüst mezőben, a kettéosztott pajzs másik felében három aranypólyán egy ágaskodó róka. (Jól kikomponálta azt őfelsége.)

Még csak egy hiányzott a teljes boldogsághoz: az esküvő Cinnával.

S ennek sem állt útjában senki.

Az öreg Lestyák már rég kibékült az eszmével. A kis semmiházi jószág tudott neki kedvében járni, mikor esténkint megsimogatta a tüskés állát, azt hitte, a mennyországban van. De meg szépült is napról napra, kerekebb idomokat kapott, arca olyan lett, mint a barack, aminek vérszíne átveri magát a héján. Nem volt a Kunságban párja.

Kedvence, meghitt bizalmasa lett, »menyem«-nek, »lányom«-nak szólította, és sürgette Miskát, hogy siessen - mert bizisten ő veszi el.

Miska, amikor valami akadály volt, szinte tombolt a heves türelmetlenségtől, ha nem volt akadály, mindjárt félvállról vette; mindig volt valami szeszélye.

Az első határnap akkorra volt kitűzve, ha a szandzsák-basától fermánt eszközöl ki, mert anélkül mégse lehetne. Ámbátor a madár megépíti fészkét, még ha tart is tőle, hogy kegyetlen kezek összedúlják...

Megjött a fermán magától; ott volt a Putnoki talpán. Biztos, hogy a leányt sohase háborgatja többé a basa.

- Most már esküdhettek, gyerekek! - biztatá őket az öreg.

- Várjunk még, míg a Cinna haja megnő - felelte Mihály. - Kurta hajon furcsán venné ki magát a koszorú.

Egy év alatt megnőtt a haja, de milyenre! Egy este bizalmas édes suttogás közt kibontotta (mert úriasan viselte most koszorúnak a feje körül), és a Mihály két kezét megkötötte a két tömött varkoccsal, ahogy a rabokét szokás.

- Egy megkötözött főbíró! - enyelgett vele pajkosan.

Mihály elértette a célzást.

- Bizony itt volna az esküvő ideje, már alig várom, Cinna, de jól fölfogva a dolgot nem árt, ha még tanulsz egy ideig, hogy főbíróné lehess, nekem pedig szereznem kellene valamit előbb, hogy egy főbírónét eltarthassak.

Ugyanis a főbíró a nagytudományú Molitorisz uramat járatta tanítóul Cinnához, de alig egy félév múlva azt mondta a tiszteletes úr:

- Amit én tudtam, azt már ő is tudja.

Mihály is összekuporgatott egy kis pénzt addig, de éppen akkor jött a nemesi levél. A szerencse fia nagyobb lábon kezdett élni; a vidéki nemes urak cimboraságot kötöttek vele, eljártak hozzá látogatóba, ő viszont Cinnát elhanyagolta. Egy nemesember nem turbékolhat mindig, mert nevetségessé teszi magát. A nyomorult kutyabőr mintha átalakította volna, mintha csakugyan megkékülne tőle a vére, még szeszélyesebb lett. Beszélték szerteszét, hogy egy Beniczky-kisasszonyt akarnak vele elvétetni, s főispán lenne belőle - Thököly Imrének valamelyik olyan megyéjében, mely a császár kezén van... De ez mind csak pletyka! Maguk a kecskemétiek gyártják, mióta olyan naggyá lett a főbírájuk, hogy Kecskemét már kicsinek látszik hozzá!

Oh, hogy fájt a Cinna szíve. Azon a kis falócán a kertben a nagy körtefa alatt, ahol annyiszor suttogtak azelőtt együtt szép nyári estéken, ahol Cinna olyan boldog volt, ritkán ült már Mihály (néha hetekig odajárt az úri kastélyokban), ha eljött is, ha mondott is neki néhány meleg szót, a vége rendesen abban csucsorodott:

- Aztán ügyelj a szavadra, Cinna, édes kis galambom, ne beszélj arról a napról... hiszen tudod melyikről; ne mondd soha, hogy te voltál ott... Olaj bég előtt - mert akkor engem elveszítesz.

Mintha kést döfnének bele ilyenkor. Az a gyanúja nő, hogy Mihály fél tőle, de nem szereti, csak azért láncolja magához a mátka-gyűrűvel, hogy a hallgatását biztosítsa.

Napról-napra szomorúbb lett, a piros rózsák hulladoztak arcáról, a szemeiből kialudt a bódító fény, szelíd borulat váltotta fel. Szép volt ő még így is.

Az öreg Lestyák megijedt, hogy beteg; kitalálta, miért beteg.

- Ne töprengj. Ne öld magad, kis rezedaszálam. Szeret az téged, ha mondom, meg is esküdne veled mindjárt holnap, ha pénze volna. De ami van is, elkockázza a Fáyakkal, Beniczkyekkel. Ösmerem én Misit, tele van hóborttal, de a szíve becsületes. Hiszen persze hogy itt nálam is elélhetnétek, szegényesen, de tudod, milyen a bolond, ha úrhatnámja van, még a szamócát se eszi meg, bár éhes, ha nem teheti ezüsttányérra. Miska pedig éppen ebben a nyavalyában szenved most. Hagyjuk, míg jóllakik a címerbeli rókájával. Vagy őt eszi meg a róka, vagy ő a rókát. Általában ezek a különféle állatok a nemesi címerekben nagyon sokat esznek, Cinna fiam.

Cinna sóhajtott ilyenkor; nem volt az ő sebére balzsam a sok szép szó.

- Ne sóhajtozz, mosolyogj már egy kicsit, mint azelőtt; hiszen ha szólhatnék, tudnék én mondani olyat, hogy táncra perdülnél.

Titokzatosan hunyorgatott, dünnyögve biztatta magát: »Pszt, Mátyás, ne járjon el a szád, Mátyás!«

Mi lehetett az a titokzatos dolog, Cinna el nem bírta gondolni. Mindössze egy körülmény volt feltűnő, néhány nap óta két idegen úri ember járogatott Lestyákhoz; este későn jöttek, majdnem lopva, sokáig súgtak-búgtak a hátulsó szobában bezárkózva, és az öreg sohasem említette, kik és mit akarnak, hanem elmélyedve, begombolkozva járt-kelt az övéi közt.

Végre egy este, aznap, mikor végképp elmaradtak, vidáman vette ölébe a Cinna fejét, és a nagy fekete hajában babrált. (Kedvenc mulatsága volt ez őkegyelmének.)

- Örülj, Cinnus, örülj! Megjött már a te napod is. Most már meglesz az a lakodalom, aki lelke van; olyan kelengyét csináltatok neked, hogy a Fáy-kisasszonyokat kiveri tőle az irigység szeplője. Nevess no, Cinna, mert annyi pénzed van, hogy a kis gyerekeid, ha lesznek (nem kell ám azért pirulni, mit szégyenled az unokáimat!), aranyakkal fognak gurigázni.

Az öreg egy csomó aranyat markolt ki a zsebéből, megvillogtatva Cinna előtt.

- Hol vette azt a rengeteg kincset? - hüledezék a leány.

- Mi ez még a többihez képest? Ide vigyázz, gyerekecském, mindent elmondok neked. Érted teszem egyrészt, amit teszek, mert tudom, hogy Miska pénz nélkül el nem vehet. Egyrészt mondtam, igenis, mert a magam hiúsága szintén belejátszik. Én egy alkotást akarok hagyni magam után, hogy ezer év múlva is emlegessék a szabók: »Élt valamikor egy Lestyák Mátyás nevű ember, az csinálta ezt a ruhadarabot.«

- Még csak nem is sejtem, miről van szó.

Az öreg suttogva folytatá:

- Két idegen ember jött hozzám e napokban, hiszen láthattad őket, egy kicsiny tömzsi és egy Góliát. Egy város nevében jöttek, de hogy melyik nevében, előttem is elhallgatták. Nem kérdeztem, egyre megy, akármelyik. Fölkerestek, mondom, és így szóltak: »Mester! szabók szabója, minden szabók között a legnagyobb! Azért kerestünk fel, hogy gazdaggá és halhatatlanná tegyünk.« - »Mit akartok?« - »Varrj nekünk egy a Kecskemét városáéhoz hasonló kaftányt, de hogy azzal tökéletesen egyezzék, mint két tojás vagy két búzaszem; képes vagy-e rá?« »Az én tűm mindent megvarr - feleltem -, amit az én szemem meglát.«

Cinna fázékonyan bújt az öreg szabóhoz.

- És mibe állapodtak meg?

- Megalkudtunk. Sok huzavona után megalkudtunk, ötezer aranyat fizetnek, ötszázat előre adtak. Mind a tied lesz, gyerekecském.

- De meg tudja-e úgy varrni?

- Én? (És a szemei kigyúltak.) Menj, te bohó. Hát minek tartasz engem? Egy remekmű lesz, ha mondom.

- De nem lesz-e valami baj? - kérdé a leány félénken.

Az öreg nevetett.

- Mi baj lehetne? Hát annak a bizonyos városnak is lesz egy kaftánya, ez az egész. Meg az, hogy a török, aki most talán kétszáz várost rabol, harácsol, kénytelen lesz beérni százkilencvenkilenc várossal. Éhen azért nem hal.

- Igaz, igaz - szólt Cinna szórakozottan.

- Te majd ideadod a kulcsot, kis menyem, nem kell arról soha senkinek tudni e világon, körülnézegetem, kitanulmányozom a kaftányt, megvarrom a párját gyorsan, mint a karikacsapás, s olyan lakodalmat csapunk, mint a pinty; bizony szeretném már táncban látni azokat a piskóta lábaidat.

Úgy megterveztek apróra mindent, milyen lesz a menyasszonyi ruha, milyen lesz a koszorú, a cipellő, hogy adnak oda Mihálynak az ötezer aranyból négyezret: »Itt van, ne mondd, hogy a feleséged semmit sem hozott.« Erre ő megkérdi: »Hol vettétek?« Erre mi azt mondjuk: »A lyukas hídon találtuk.« Végre kigondolnak egy örökségi mesét, s elkezdődik a soha meg nem szűnő boldogság.

Cinna víg lett, nevetett, még a kezecskéivel is tapsolt, annyira tetszett neki a jövendő képe abban a szivárványos tükörben, amit Lestyák elébe tárt.

Másnap a vén szabó hozzáférkőzött Cinna kulcsa révén a városházbeli vasládához, körülnézegette még egyszer a kaftányt, aztán elindult Szegedre, hol előkelő török kereskedők voltak, megvásárolta a finom sötétzöld bársonykelmét, a skófiumot, a sújtást, a paszomántot, a bélésre való medvebőrt. S mikor minden anyagot beszerzett, a teremtő elmék lázas mohóságával hozzálátott a munkához.

Nem volt az tréfadolog. Minden este elhozta titokban köpönyege alatt a kaftányt, hajnalban visszavitte. A főbíró szobájába szabad bejárata volt; föl se tűnt senkinek; hátha a főbíró maga küldé valamiért?

Estétől hajnalig dolgozott hátulsó szobájába bezárkózva, egy művész ihletével és szenvedélyével. Néha felköltötte Cinnát, és megmutatta az egyes darabokat, amint fölvenni kezdték a fölséges minta formáit. Szeme lángolt, homloka izzó volt, orrlyukai ziháltak, a hangja a gőgtől rezgett. »Nézd ezt az elejét, ez itt a gallérja, ez az ujja!«

Hát még mikor tizenöt nap múlva elkészült a másolatkaftány, az utolsó öltésig, s végigtekintvén művén, szíve megtelt édes érzésekkel: »Lehetséges-e tökéletesebb alkotás ennél?«

Éppen éjjel volt. A kakasok kukorékoltak. A szabó kihajolt az ablakon. Éjfélre rendelte oda embereit, kik a környéken lappangtak addig, míg ő a köntöst varrta.

A kakasoknak Bodri kezdett felelgetni a vakkantásaival, ami azt jelentette, hogy idegen emberszagot érez.

Csakugyan jöttek. A szabó beeresztette őket.

- Nézzetek oda!

A csodálkozás fölkiáltása hangzott ajkaikról.

Két aranyos kaftány volt kiterítve az ágyon, olyan egyforma, mint két tojás, mint két búzaszem.

- Mit szóltok ehhez? - kérdé a mester.

Az egyik azt mondta: »Csakugyan te vagy a szabók szabója, a legnagyobb szabó a világon« - a másik nem szólt semmit, csak fogta a nagy tüszőjét, és egy garmada aranyat öntött ki az asztal közepére.

- Éppen négyezerötszáz darab. Olvasd meg mester, ha nem hiszed!

- Olvassa meg a kutya! Nem a pénzért dolgoztam, hanem a dicsőségért.

- Melyiket vigyük? - kérdé a Góliát a két kaftányra mutatva. - Melyik a mienk?

Lestyák habozva állt meg a két ruhadarab mellett.

»A magam munkáját adjam oda? Ne lássam többé? Elviszik isten tudja merre, és nem tudom meg soha a szereplését. Kínos bizonytalanság emészt fel, hogy mi lett vele. Nem látom a törököt, aki leborul a szegélyét összecsókolni, és aki akkor előttem, az én művészetem előtt borul le? Nem nem! A siker biztos. A munka tökéletes. Látni akarom, fürödni akarok a dicsőségben.«

- Ej, hát mért nem mondja már, melyik az új? - türelmetlenkedett a Góliát.

- Miért kérdi kelmed éppen az újat?

- Mert tudom, hogy azt adja ide.

Lestyák sértődve pattant fel.

- Nem... nem - hebegte tompa, rekedt hangon -, azért is vigyétek el a régit... az igazit. Az új... az új megmarad Kecskemétnek.

A Góliát sietve gyúrta a köpönyege alá.

Egyet csikordult a retesz. A két alak eltűnt az éjhomályban, örökre.

Az öreg lefeküdt, de üdítő álom nem jött szemeire. Gonosz víziók gyötörték. Az aranyak, melyeket egy szakajtóba söprött, és az ágy alá dugott, elkezdtek vékony póklábakon fölfelé mászni a falon. »Ne, te ne, másztok le, vissza mindjárt!« Az egyik közülök a mellére ugrott, ott járt őrült táncot. »Ejnye, megállj, megfoglak!« Kapkodott utána, de lehetetlen volt elcsípni, pedig a hideg lábai szúrták, borzongatták, mint valami jéghegyű gombostűk, hogy megvacogott a foga tőlük. Majd úgy rémlett előtte, hogy az ördöngös aranyat megfogja egy vigyorgó sátán, katlan izzó tüzén hirtelen megolvasztja, a fülébe önti, és a forró folyadék ömlik, nyargal az ereiben, feszíti a halántékait. S míg vére lázasan forr, a szobagerendák repedéseiből rémes hangok kelnek: »Lestyák Mátyás, mit cselekedtél, jaj, mit cselekedtél!«

Felugrott, felöltözött, fejét a hűs ablaktáblához nyomva várta be a reggelt. Nagy lelki nyugtalanságot érzett, de magának se merte bevallani. Ej, iszen minden rendben van. Biztos a dolog, egészen biztos.

Elvitte a kaftányt a városházi vasládába, aztán a Cinna hálókamrájába nyitott be, átadni a kulcsot, és a fülébe súgni gyöngéden:

- Minden jól van, szívecském; ott nyerít már az ágy alatt a négyezer sárga csikó. Van már mit fogni a lakodalmas szekér elé.

De hiába erőltette a nyugodt hangot, feldúlt arca ellentmondott annak. Nem találta sehol a helyét. Mint a szédült légy ődöngött ide-oda; míg végre hirtelen elhatározással betoppant a fiához, ahol már ott találta Pintyő hajdút egy levéllel.

A főbíró kitűnő színben volt, ragyogott az arca az életkedvtől. Éppen most végezte be öltözését. Az is egészen más, mint azelőtt; nemes úrhoz illő; dolmány helyett hasított ujjú atilla, a hasadékban meggyszín selyembetéttel.

- Jó reggelt, apám uram! Mi az újság?

- Meg akarlak kérni valamire.

- A kecskeméti főbírónak csak egy ember parancsol Kecskeméten.

- Már mint én...

- Eltalálta ked. Nos, mit parancsol?

- Csekélység, egy kis szeszély. Ha legközelebb ellenséges csapat lesz Kecskeméten, én szeretnék elibük menni a kaftányban.

- Teringette, nem utolsó mulatság. És nekem is kapóra jő, mert ma úgyis mást kellett volna küldenem.

- Van valami? - kérdé a szabó mohón.

- Kara Musztafa nagyvezér egyik csapatja fekszik a Talfája alatt, éjfél óta. Belgrád alól mennek Kékkő alá, és élelmiszerekért üzentek be hajnalban. Éppen az ő levelüket hozta most Pintyő. Persze nem adunk.

- Pompás! - rikkantott fel nekividulva. - Én megyek eleibük!

- Nagyon jól van. Pintyő, nyergeltessen apámnak egy hátaslovat!

- Melyiket? A Büszkét?

- Talán jobb lesz a Rárót, az jámborabb. Ma nem mehetnék magam, sok dolgom van, törvényszéket tartunk. Képzelje, apám uram, ki a panaszos. Nem kisebb személy, mint a kalgai tatár szultán. Egy falka birkáját hajtották el duhaj kecskeméti legények a félegyházi határból, és a négy tatárt, aki őrizte, agyba-főbe verték. Egy meg is holt.

- Felfordított világ!

- A legszebb benne - folytatá a főbíró széles gyönyörűséggel - a Kecskemét nimbusza, hogy immár a kalgai szultán a mi törvényeink szerint kér orvoslást, ahelyett, hogy elégtételt venne magának a saját szeszélyei szerint. Ezt se csinálta más, csak a köntös. De hohó, várjon csak Pintyő, majd elfelejtettem. Mindenekelőtt menjen kend a piacra, és fogjon négy bírónak való személyt, lehet köztük török is, ha akad.

A vásár első napja volt (mert mióta a kaftány megvan, Kecskemét is visszakérte I. Lipóttól a vásárait), az öreg Pintyő bekukkantott a sátrak alá, utánaszaladt a jó bekecsű embereknek, s ha valamely tekintélyes perszónát megcsípett Szegedről vagy Halasról, szajkó módjára darálta el a formulárét:

- Nemes nemzetes és vitézlő Lestyák Mihály uram, Kecskemét város főbírájának nevében! Adassék tisztelet kegyelmednek nagy jó uram, s ne legyék terhére átfáradni a mi szerény székházunkba, ottan bölcsen és igazsággal, mint illendő, törvényt látni a mi népeink felett. Az engedelmetlenség nem javaltatván!

Csakhamar megfogta a szegedi Börcsök Pált, nótáriusságot viselt embert, Szentesről a nagyeszű Balogh Ferencet; ott találta a Laci-konyhán már a *hatodik gombnál*[4] (de jó lesz ő még így is). Úgyszintén becitálta a ceglédi mézeskalácsost, Korda Istvánt, és mivelhogy a főbíró uram törököt is mondott, magával hozta a nagyszakállú Mollah Cselebit Budáról, aki asztrakán prémeket árult, és a poklok mélyére kívánta az olyan várost, ahol kötéllel fogják a kádit.

Ekképpen végezvén a dolgát, bement a városház istállójába, megvakarta, kifésülte a Rárót, megetette egy kis zabbal, aztán rácsatolván a nyerget, átüzent Lestyákékhoz, hogy az öreg úr jöhet már.

Lestyák Mátyás uram virgonc léptekkel sietett a városházára, hol már össze volt gyűlve a fogott bíróság, kikhez azonfelül két ítélő szenátort osztott be a főbíró, Porosznoki Gábort és Ágoston Kristóf uraimékat, ő maga elnökölvén hetediknek.

Meglátva édesapját, elküldte Pintyőt a város pecsétjével Cinnához a kulcsért, aztán kiemelvén a köntöst a vasládából sajátkezűleg, két ott álló szenátor rásegítette az öregre. Ez volt a hivatalos ceremónia.

- Menjen kend isten hírével!

Künn hetykén rakta be lábait a kengyelbe, mellét kidüllesztvén, fejét hátravetette daliásan, mint egy igazi levente.

Az idegen vásárosok kíváncsian futottak össze, látni a hatalmas főbíró apját, kinek vézna tagjain a tavaszi szélben csillogva hullámzott a világhírű köntös.

A kecskeméti cívisek mosolyogva emelgették előtte a kalapjaikat: a gyerekek harsányan kiáltozák:

- Vivát, vivát, Lestyák bácsi!

Némelyek irigykedve suttogták:

- Boldog apa, boldog ember!

Valóban boldog volt most. Tele tüdővel szítta be a balzsamos levegőt. A Ráró kevélyen ficánkolt alatta. A házak előtti kis kertekből nyíló jázminok és liliomok nevettek rá, a saját ablakukból Cinna integetett neki fehér kendővel.

Minden nyugtalansága elmúlt, se bágyadt nem volt, se izgatott. A katona csataelőtti trémája megszűnik a csatában. S ő most ott volt, a tűzben volt, szinte hallani vélte a levegő halk rezgésében láthatatlan trombiták vérpezsdítő harsogását: »Előre, fel a diadalra!«

Míg az ő alakja eltűnt az út porában, a szenátorok és a főbíró ezalatt nyugodtan ültek a fogott bírák közt, hallgatván a tényálladékot a kalgai szultán birkanyájainak elhajtásáról, a tanúk és a vádlottak nagy feneket kerítő unalmas előadását. A sok zagyva beszédbe nem ritkán vegyült egy-egy ásítás is a tekintélyes szájakból. Az ugyan egy csöppet sem infesztálta őkegyelmeiket, hogy a város előtt zsaroló éhes ellenség áll. Csigavér! Az ellenség most csak éppen olyan közönséges »folyó ügy«, mintha egy megdühödt tojásáruló kofát kell a piacon ráncbaszedni. Ehhez egy ember kell, meg egy mogyorófabot, amahhoz pedig szintén egy ember, meg egy köntös.

Csak a főbíró uram feszengett a széken kényelmetlenül, mióta a teremben megjelent a kalgai szultán képviseletében Olaj bég, s körülhordozván héjatekintetét az érdemes bírákon, megütődve kérdé, melyik legyen közülök a híres főbíró: Lestyák Mihály - mire Ágoston Kristóf uram odamutatott könyökével az asztalfőre.

- Nem lehet az - mormogta Olaj bég élénk fejrázással.

- Pedig én vagyok Lestyák Mihály - bizonykodott a főbíró fojtott, érctelen hangon.

A nagy termetű bég bosszúsan mordult fel.

- Vagy az én szemem káprázott harmadfél év előtt, mikor táboromban találkoztunk, vagy a kelmed feje cserélődött ki azóta.

- Öregszik az ember, hiába.

- Egyébiránt levelet hoztam kegyelmednek.

A levelet a kalgai szultán írta, majdnem mézes náddal:

> »Édes fiam, vitéz Lestyák Mihály! Büntesd meg, kérlek, e gonosz farkasokat, mert ha elrettentő példát nem szolgáltatsz, hidd meg, embereid még a turbánomat is lelopják a fejemről. Szeretném, ha egy kosár fejet küldenél (a tolvajokból kitelik kettővel is). Régen nem gyönyörködtem már levágott kecskeméti fejekben.
>
> Emberemet, Olaj béget, aki megadja nektek a szükséges felvilágosításokat, nagy tisztességben lássátok,
>
> maradok a te hatalmas urad
> és barátod a krimiai vice-kán
> (kalgai szultán).«

Lestyák zavartan, szórakozottan futotta át a levelet, aztán odatolta sorba a bíráknak, hadd lássák, vigyék szét hírét, hogy a kecskeméti főbíróval milyen szőrmentében beszélgetnek a potentátok.

Eközben fülig vörösödve vette észre az Olaj bég vizsga, fürkésző tekintetét, mely még mindig rajta nyugszik.

Tűkön ült, kellemetlen érzések közt, ehhez járult az órákig tartó vallomásözön, a terembeli gőz; a szédület környékezte már, s éppen átadni készült az elnökletet Porosznokinak, körülbelől déltájban, midőn a rémület ordítása hangzott, hömpölygött az utcákon, mindig közelebb-közelebb, megreszkettetve az ablaktáblákat.

A bírák megriadva rohantak az ablakhoz, és holtra sápadva tántorodtak vissza.

A Ráró nyargalt szilajan, megvadulva a városház felé, rajta ült odakötözve az öreg Lestyák a kaftányban - de fő nélkül.

A csonka, kísérteties törzsből a vér csepegett. A paripa, a kaftány befecskendezve piroslott messziről.

Innen elérhető a film változat:

Beszélő köntös - YouTube

Wass Albert: Karácsonyi versek II.

II.

Elindul újra a mese!
Fényt porzik gyémánt szekere!
Minden csillag egy kereke!
Ezeregy angyal száll vele!
Jön, emberek, jön, jön az égből
Isten szekerén a mese!

Karácsony készűl, emberek!
Szépek és tiszták legyetek!
Súroljátok föl lelketek,
csillogtassátok kedvetek,
legyetek ujra gyermekek
hogy emberek lehessetek!

Vigyázzatok! Ez a mese
már nem is egészen mese.
Belőle az Isten szeme
tekint a földre lefele.
Vigyázzatok hát emberek,
Titeket keres a szeme!

Olyan jó néha angyalt lesni
s angyalt lesve a csillagok közt
Isten szekerét megkeresni.
Ünneplőben elébe menni,
mesék tavában megferedni
s mesék tavában mélyen, mélyen
ezt a világot elfeledni.

Mert rút a világ, fekete.
Vak gyűlölettől fekete.
Vak, mint az emberek szeme:
az égig sem látnak vele.
Pedig az égből lefele
porzik már Isten szekere!

Minden csillag egy kereke,
ezeregy angyal száll vele,
az Isten maga száll vele
és csillagtükröt nyujt felénk,
mesetükröt, a keze.

Szent tükrébe végre egyszer
Pillantsatok tiszta szemmel,
tiszta szemmel, Istenszemmel
milyen szép is minden ember!
Minden ember szépségtenger
s mint a tenger csillagszemmel
telve vagytok szeretettel…!

Tagadjátok…? Restellitek…?
Elfordulnak fejeitek…?
Megvakultak szemeitek…?
Szépségteket, jóságtokat
nem érzitek, nem hiszitek…?
Csillaggyertyák fénye mellett
Isten elé nem viszitek…?

Akkor bizony rútak vagytok,
szégenyek és vakok vagytok,
ha szépek lenni nem akartok.
De még így is, szegényen is,
rútan, vakon, mégis, mégis
Isten gyermekei vagytok!

Rátok süti fényes szemét,
elindítja fényszekerét,
jó emberek játékszerét.
Milyen kár, hogy áldó kezét
nem érzitek, nem nézitek
s nem hiszitek már a mesét.

A rút világnak gondja van,
minden embernek gondja van,
a sok angyalnak mind gondja van
s az Istennek is gondja van,
mert mindenekre gondja van.
S így múlik el a szép s a jó
az ember mellől, nyomtalan.

1946

Szemenyei-Kiss Tamás

„HALÁLT VIRÁGZIK MOST A TÜRELEM…”

Wass Albert és Radnóti Miklós a második világháborúban

1943 tavaszán a hitleri Harmadik Birodalom szempontjából mindinkább rosszabbra fordult a helyzet. Elvesztették a sztálingrádi csatát, összeomlott az észak-afrikai front a Vörös Hadsereg fokozatosan szorította ki a legyőzhetetlennek hitt Wehrmacht-hadosztályokat a Szovjetunió területéről. - Németországnak egyre nagyobb gondot okozott a háború folytatásához szükséges nyersanyagok beszerzése, annak ellenére is, hogy a csatlós államok (Románia, Szlovákia és Magyarország) teljes mértékben kiszolgálták a német hadigépezet igényeit.

A németországi üzemek, a hadiipar egyik legfontosabb anyagát a rezet a Belgrádtól kétszáz kilométer távolságban lévő bori bányákból szerezték be, ahol 1943 első negyedévére krónikussá vált a munkaerőhiány.
Egy bizonyos Gerhard Frank feljegyzéséből kitűnik: 13 000 emberre volt szükség Bor zavartalan működtetéséhez, de csak 3000 állt rendelkezésre. Albert Speer hadiipari miniszter, az Organisation Todt részvényese a szerbeket és a bolgárokat nem szívesen alkalmazta volna – a jugoszláviai zsidóságot már az előző évben elpusztították – így a fegyverkezésért is felelős főnáci arra a következtetésre jutott, hogy a magyar munkaszolgálatosok adhatnák a szükséges munkaerőt. A terv megvalósítása érdekében a bori német főparancsnok kapcsolatba lépett Dietrich von Jagow SS-Obergruppenführer budapesti nagykövettel, aki elmondta neki,hogy számára nem okoz gondot megnyerni a deportálások elrendeléséhez szükséges befolyásos emberek (elsősorban a Magyar Királyi Honvédség) támogatását,hiszen ismert volt a németbarát katonatisztek névsora. Ugyanakkor szükséges volt megszerezni a magyar kormány hozzájárulását is, ami már politikai kérdésnek minősült. A tervet ellenző Nagybaczoni Nagy Vilmos honvédelmi miniszter 1943. június 8-án beadta lemondását, utódja Csatay Lajos vezérezredes – Kállay Miklós miniszterelnök, Bornemissza Géza iparügyi miniszter, vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó, Szombathelyi Ferenc vezérezredes (VK-főnök) és Ruszkiczay-Rüdiger honvédelmi miniszterhelyettes támogató hozzájárulásával – az új honvédelmi miniszter megadta az engedélyt 6000 magyarországi és észak-erdélyi munkaszolgálatos kiküldéséhez, magyar katonatisztek irányítása alatt.

Akit a GESTAPO üldözött

Az amerikai bevándorlási hivatalnak és a US Department of Justice Special Task Force-nak jogászi segédlettel megfogalmazott Rövid életrajzában Wass Albert hangsúlyozottan állította, hogy demokratikus tevékenysége miatt az 1943-45-ös években folyamatosan a német titkosrendőrség (a GESTAPO) és az SS megfigyelése alatt állt, sőt, volt volt olyan eset is,mikor a letartóztatása elől kellett elmenekülnie – egyenesen a keleti frontra…
A valóság azonban ennél sokkal szürkébb és a németbarát magyar katonatisztek világában mindennaposnak volt mondható.
Az erdélyi arisztokrata, ha nem is a frontvonalba, de a partizántámadásoknak naponta kitett megszállt Ukrajnába került, a 9. Magyar Királyi Lovasság alhadnagyaként, az állomáshelye körzetében a nem-reguláris csoportok (partizánosztagok) elleni harcot segítette – ezért kapott hat-hét hónapos tevékenysége során II., majd I.osztályú birodalmi vaskeresztet, olyan kitüntetést, amely mint ismert, az 1939-es esztendőt követően az új motívumot, a horogkeresztet is tartalmazta. Amint azt a korabeli Magyarság is igen helytállóan közölte a nyilvánossággal, gróf czegei Wass Albert 1943 karácsonyán tért vissza Erdélybe – ahol heteken belül, immár a Magyar Királyi Honvédség főhadnagyaként, új feladatot kapott, olyat, amely talán nem is véletlenül, ismét a Német Birodalom katonai-igazgatási tevékenységét segítette elő.

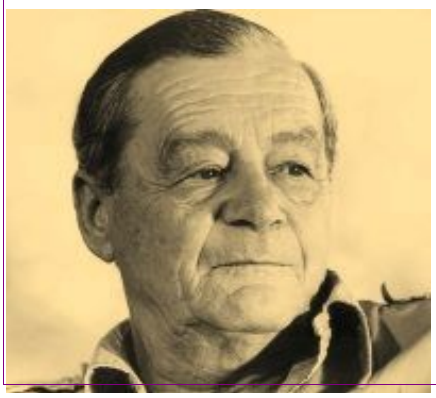

Jelenleg az Országos Széchenyi Könyvtár feldolgozásra váró anyagai között található a Magyar Királyi Honvéd Vezérkar főnökének a levéltára. – E dokumentáció rejti többek között a Honvédség háborús felkészítését végző VKF 1. osztály anyagait – ezek az iratok tartalmazzák a Kolozsvár és Brassó székhellyel működött olasz-német tiszti bizottság mellé rendelt összekötőtiszt, Wass Albert főhadnagy feladatait, azt, hogy „VKF 1. osztálya által ideiglenes jelleggel odaküldött összekötőtiszt – egyéb megbízatása mellett – köteles segíteni a bizottság munkáját”. (Helyismeret, tolmácsolás és fordítás, a vizsgálatokban és a kihallgatásokon történő részvétel…)

Azt már a néhai erdélyi gróftól tudjuk, életrajzaiban is olvashatjuk: „…az volt a feladatom,hogy jelentsem a bizottságnak a románok magyar kisebbséggel szemben elkövetett jogtalanságait – naponta legalább két-három embert tartóztattunk le…" A Brassóba történt vezénylés természetesen nem „Veress tábornok kinevezésének" a következménye volt. A Reich legfelsőbb hadvezetése ebben a politikailag kényes szituációban csak olyan személyekkel dolgozott együtt, akik lojálisak voltak Adolf Hitler Nagy-Németországához. Talán az sem lehet a véletlen műve, hogy a „naponta két-három letartóztatást" elrendelő bizottság vagy maga. Wass Albert soha nem adott számot a letartóztatottak további sorsáról – ám ismerve az ifjú arisztokrata omboztelki és vasasszentgotthárdi román- és zsidóbarátnak nemigen nevezhető indulatait – az ellenséges tevékenység résztvevőinek sorsáról lehetnek néminemű elképzeléseink.

A Baumgarten-díjas irodalmár legújabb kori historikusainak fenntartásokkal kezelhető az az állítása is, mely szerint Wass Albert 1943-44-ben – jelenleg a budapesti Kráter Műhely Könyvesházban kiállított – vadászengedélyre lett volna szüksége, hiszen a gyakori állomáshely-változtatás, az ukrajnai harci cselekményekben történt részvétele, majd az olasz-német tiszti bizottság munkájában végzett hazafias működése mellett a lángoló Európa kellős közepén mókusvadászatra aligha volt lehetősége. Ha viszont valóban vadászott, akkor az ilyen titkos vezérkari megbízatással rendelkező személyt melyik vadőr merte volna felelősségre vonni?
A háború utolsó szakaszában, immár a Magyar Királyi Honvédség asszisztálása mellett lezajlott, nyilaskeresztes hatalomátvételt követően, az új rezsim funkcionáriusai is rangjának, tehetségének és nem utolsósorban a zsidóellenességének megfelelően kezelték a grófot. Már mélyen a mai Magyarország területén zajlottak a harcok, mikor Kiss Ferenc, a nyilas kormány kulturális ügyekben eljáró megbízottja Wass Albert első budapesti színházi bemutatóját készíttette elő. - Október végén, november elején? Talán éppen azon a napon, mikor Abda határában Marányi Ede honv. alezredes parancsára, Tálas András őrmester keretlegényei lemészároltak 22 magyar munkaszolgálatost, köztük a szintén Baumgarten-díjas költőt, dr.Radnóti Miklóst, a XX. század egyik legígéretesebb tehetségét.

A halálmenet

„A munkaszolgálatosok által elvégzett munkáért – így rögzítette a Harmadik Birodalommal kötött 11470. eln. KMOF-1943. számú honvédelmi minisztériumi rendelet – *Magyarország cserébe havi 100 tonna ércet kap, olyan minőségben, hogy annak legalább harminc százaléka a magyar öntődékben is felhasználható rezet tartalmazzon."*
Szeged, Páhi, Tasnád, Szentkirályszabadja, Székesfehérvár és Zombor-Bükkszállás térségében állították fel azokat a központokat, ahová Magyarország és Észak-Erdély minden körzetéből behívóparanccsal rendelték a munkaszolgálatosokat. A zsidók sárga,a keresztény hitre tért izraeliták (így Radnóti Miklós is),a jehovisták illetve a politikai szempontból megbízhatatlan személyek fehér szalagot kaptak a formaruházatra – honvédségi egyenruhát ezek a személyek nem viselhettek! – így indult el a menet Bor irányába. Az alakulatok költségeit Prahovóig a magyar, onnan a német fél fizette. Az öt nagy és tíz kisebb lágerben sínylődött Radnóti mellett egy egész sor ismert személyiség: Lukács László, Kardos G. György, Keszi Imre, Lehel György, Tardos Béla, Szalai Sándor, Keleti László, Nóti Károly valamint Zoltán László és Rubányi Pál, az orvostudományok művelői.

A Berlin, München, Bregenz, Graz, Heidenau, Innsbruck, Voralberg, Wien, Dresden és a Westfalen táborok élén magyar parancsnokok álltak, közöttük is Balogh András alezredes, akit később (elnézőbb magatartása miatt) Marányi Ede alezredes váltott a főparancsnoki beosztásban. Marányi a különleges kegyetlenségéről volt ismert az alárendeltjei körében. A keretlegények között mindössze hárman mondhatták magukról, hogy hivatásos katonák, a többiek karpaszományos tisztként szolgáltak, polgári foglalkozásukat tekintve tanítók, hivatalnokok, vasutasok és rendőrök voltak.

A fentieket követő nagyobb munkaszolgálatos alakulat Magyarország német megszállása után, 1944. március 30-án került Borba. A Honvédelmi Minisztérium – Borsányi Julián alezredes (a háború utáni hungarista emigráció ill. a Szabad Európa Rádió híres „Bell ezredese", a Hungarista Mozgalom Hírszolgálata munkatársa) útján újabb 3000 munkaszolgálatost ajánlott fel a németeknek. A megszállás után, de még Szálasi Ferenc hatalomátvételét megelőzően újabb 14 sárga és fehér karszalagos századot szállítottak Szerbiába – de a Borsányi Julián közreműködésével megkötött üzlet ellentételezéséért a német parancsnokság már csupán csak ipari termékekkel fizetett az emberkereskedőknek.

A magyar főparancsnokság teljesen szabad kezet adott a keretlegénységnek a fegyelmezésben – így a munkaszolgálatosokkal történt kegyetlen bánásmód általánossá vált a magyar irányítás alá vont tisztek és tiszthelyettesek körében. Nemcsak kínozták, hanem meg is lopták az alárendeltségükhöz tartozott munkaszolgálatosokat, tény, hogy mindehhez, a törvényesség látszatát keltve ún. hadbíróságokat állítottak fel a táborok területén – az ilyen ad hoc bíróságok azután egy-egy esetben (mert úgymond, nem rázta ki a pokrócát, vagy nem mosta el a csajkáját a „katona") 50-60 embert kötöttek ki, botoztak meg…

A szökés kísérletét is halállal bűntették ezekben a táborokban. Az Országos Magyar Zsidó Segítő Akció többször is küldött csomagot a Borban sínylődött embereknek, de ezeket a küldeményeket – Randolph L. Braham leírása szerint – egy kivételével soha nem kapták meg a munkaszolgálatosok.

A hadi helyzet romlása miatt a német hadvezetés a 1944 augusztusában úgy döntött, hogy kiürítik a Bor és Zagubica között létesített táborokat. Az összesen megmaradt 6200 emberi roncsot a Berlin lágerba terelték, ahonnan két lépcsőben indították őket vissza, Magyarország irányába. Belgrádot a szomorú menet Zagubica-Perovac-Malakrsna-Szendrő útvonalon érte el, a kíséretet kb.100 magyar nemzetiségű keretlegény és a népi németekből (svábokból) verbuvált fekete egyenruhás DM (Deutsche Miliz)-alakulatok adták. Még szerb területen kb. 700-1000 embert öltek meg a kísérők. – Az életben maradt roncsokat Mohácsnál vették át újból a magyar katonai szervek, végül október 12-én érkeztek meg Bajára.

1944. október 16. után a munkaszolgálatosok helyzete tovább romlott. Bajáról először Bonyhádra, majd Szentkirályszabadjára irányították őket. A hungarista állam Honvédelmi Minisztériuma, amely a VKF különböző osztályait is egy parancsnokság alá rendelte, a 950. M. 42/1944.sz. utasítása szerint újabb századokat kellett szervezni a Nagynémet Birodalomban végzendő munkára. - A hírhedt halálmenet, soraikban Radnóti Miklós költővel, november elején indult a Veszprém-Győr útvonalon Mosonmagyaróvár irányába. Az indulás előtt Marányi alezredes parancsba adta, hogy a lemaradókat kényszeríteni kell a menetelésre, aki szökni próbál vagy ellenszegül a parancsnak, azt agyon kell lőni. A betegeket és járó képteleneket, miután Zurndorfnál a munkaképesnek nyilvánítottakat átadták a német hatóságoknak, Győrbe vitték, de mivel egyetlen kórház sem akadt (!) amelyik felvette volna őket a betegek közé, Marányi alezredes jóváhagyásával Tálas András őrmester úgy döntött, hogy likvidálja a járó, de ugyanakkor munkaképtelen zsidókat. Győr mellett, Abdánál, a gát mellett ásott gödörbe 22 zsidó munkaszolgálatost lövetett bele és temettetett el, közöttük volt Radnóti Miklós költő is, a bölcsészettudományok doktora. Maradványait 18 hónappal később ásták ki és helyezték örök nyugalomra. (A költő személyazonosságáról – arról, hogy valóban az Ő holttestét találták meg Abda közelében – napjainkig is vitáznak a szakértők. Az 1946-os első – győrszigeti – kihantolását, majd a budapesti temetését követően az eredeti iratok eltűntek, Gyarmati Fanni férje holttestének maradványait nem látta, az exhumálás körülményeiről is kételyeit fogalmazta meg 1946 augusztusában.)

A keretlegények egy részét: Juhász Pált, Tálas Andrást, Császár Jánost, Sisák Györgyöt, Katz Józsefet, Asztalos Ferencet és Szokolits Ferencet kivégezték 1946-ban. (Szükséges kihangsúlyozni: nem az abdai gyilkosságok, hanem a bori munkatáborokban végzett tevékenységük miatt.) A táborok első főparancsnokát, Balogh András alezredest 2 év börtönbüntetésre ítélték, Marányi alezredes megszökött és az exil Hungarista Mozgalom támogatásával Fehér Antal néven élt az 1972-ben bekövetkezett haláláig. Borsányi Julián menedéket kapott az Egyesült Államok hatóságaitól, később az egyik meghatározó személyisége lett a Hungarista Mozgalom Hírszolgálatának, ahol szoros együttműködésben dolgozott dr.Radvánszky Antallal (a Magyar Nemzeti Bank vezértitkárával), Kecskési-Tollas Tibor csendőrtiszttel, Wass Albert gróffal – a németországi Danubius Verlag megalapítóival – valamint Tarjányi-Tatár Imrével, a hungarista állam Koronatanácsának egyik tagjával, a Mozgalom európai munkatörzse vezetőjével. Borsányi Juliánt 1990 után az Antall-kormány rehabilitálta és ezredessé léptette elő.

Budapest, 2007. július 4.

Felhasznált dokumentáció:
OSZK Kézirattár Fond 567 jelzetű gyűjteménye

Szemenyei-Kiss Tamás

Radnóti Miklós: Elégia

Már arrafelé is őszül, ahol
a szabadság zászlai hullanak,
lobogó vér fut parázs avarra
s alatta rémülten fészkel a mag:

fáradt megfoganni! És ha mégis:
földbe vert bitó, hősi test, avagy
harci gép dúlja fel meleg helyét
s meztelen várja, hogy jöjjön a fagy.

Várak és fűszálak perzselődnek,
vadul rohanó halál szele kél,
délben a füst és pernye közt vakon
röppen a fölriadt szárnyasegér.

Világíts, távol égő tartomány!
hideg van, markos sötét kavarog,
sápadt fák alatt hosszan vacognak
tegnap még simogató patakok.

Őrizz magány, keríts be lusta ősz,
új szégyent ró szívembe az idő,
s rágódva régi, díszes őszökön,
konokon élek, szívós téli tő.

A lélek egyre többet elvisel,
holtak között hallgatag ballagok,
újszülött rémek s hitek kísérnek
és a vándorlófényű csillagok.

Radnóti Miklós [1909-1944] költő, műfordító "Elégia" című versének saját kezű, aláírt, tintával írt kézirata.

Kelt: Budapesten, 1936. október 23. 1 levél, 1 beírt oldal. A hat négysoros strófából álló vers 1936 novemberének elején, a "Járkálj csak halálraítélt" című kötet 44. oldalán jelent meg, a címadó verssel szemközti oldalon. Költeményét maga Radnóti is kötetének egyik fő helyére szerkesztette, tehát egyik legfontosabb, legjobban sikerült alkotásának tartotta. Valószínűsíthető, hogy a kézirat az egyik utolsó - ha nem a legutolsó - vers volt, ami a kötetbe került. Ezt leginkább a kötet megjelenése, és a kézirat alján szereplő dátum (október 23.) rendkívüli közelsége látszik igazolni. Bálint György a Pesti Napló hasábjain 1936. november 11-én ismertette a kötetet. Jogos lenne a feltételezés, hogy Bálint már a nyomdai kefelenyomatot is megkaphatta, de ennek ellent mond az a tény, hogy találkoztunk a verseskötetnek olyan példányával, amit Radnóti 1936. november 7-i keltezéssel dedikált - feltehetően e napon hagyta el a kötet a sajtót. A kéziraton számos helyen Radnóti autográf javításai láthatók. Több szó átfirkálva, föléjük írva a végleges változat. Véleményünk szerint ez is azt bizonyítja, hogy ez a költemény első, eredeti kézirata, és nem a költő által készített másolat. A javított szöveg szóról szóra megegyezik a megjelenttel, a javítások alatti szavak nehezen olvashatók. A kötetből a nyomdász a keltezést és a költő aláírását kihagyta. A verset Radnóti a spanyol polgárháború és a fasizmus térhódítása nyomasztó érzésének hatására írta. A versben az átlagosnál jóval nagyobb számban tűnnek fel az elvont pszichikai fogalmak: magány, riadalom, tűnődés, halál, rémület... stb. A költőnél a szókincs megváltozásának történelmi-társadalmi háttere is a fasizmus előnyomulásával függ össze, a vers élményalapja hitelesíti a szorongást jelző pszichikai fogalmakat.

A korábbi versekhez képest változik az ábrázolás is. Az asszociációs folyamat megfontoltabb, higgadtabb költői magatartásról tanúskodik. Többször - még néhány verssoron belül is - az elvont pszichikai fogalmak egész sora jelenik meg, a költői vallomás mégsem meghökkentő, mert a jelentéskör pontosan körülhatárolt.

Az avantgarde költészet iskolájának hatására friss, tartalmas szókapcsolatok jönnek létre, a szorongás érzését felfokozottan közvetítik, mert a fasizmus térnyerésével rettegő időszak köszönt a költőre. Bálint György a Pesti Naplóban írt ismertetésében ezt írja: "...Ez az érzés, melyet nagyon sokan rejtegetünk, és melyet Radnóti most nyilvánosságra hozott, távol van az érzelgős, kispolgári pacifizmustól. Nem halálfélelem, egyszerűen csak haláltudat. A halált tudomásul vesszük, beiktatjuk napi életünkbe, számolunk vele, és ha bekövetkezik, nem fogunk meglepődni. Ezek a versek minden nyavalygás és ellágyulás nélkül szólnak róla, csaknem szigorú hangon állapítják meg. Halálra ítéltek bennünket, egyelőre haladékot kaptunk, addig mindenesetre élünk, ahogy tudunk, sőt néha még a jövőre is gondolunk, amely nyilván nem lesz a miénk, de kétségtelenül eljön:... Addig pedig járkáljunk csak, amíg lehet..." A vers Radnóti életművének egyik nagyon fontos darabja. Tudomásunk szerint az elmúlt harminc évben ilyen kiemelkedő Radnóti-vers kézirata nem fordult elő árverésen.

axioart.com

Szent Miklós

Püspöksüvegben Istenének szolgált.
De esten titkon elsuhant a háztól,
Sok görbe utca híg sarában gázolt
S megállt az elsötétült ablakoknál.
Három leánynak nászi pénzt vetett be,
Hogy meg ne rontsa ingatag szegénység.
S hogy éhesek a pékeket ne sértsék,
Cipókat csent a kormos tűzhelyekbe.

Azóta mindig jár kicsinyhez, nagyhoz,
Kitett cipőkbe cukrot, kis nyulat hoz,
A gyermek boldog, szinte égbe röppen.

Nehéz tarisznyát hord öles alakja.
Amit hozott, az ablakokba rakja,
Utána gyorsan – eltűnik a ködben.

Harsányi Lajos

Pilinszky János: Introitusz

Ki nyitja meg a betett könyvet?

Ki szegi meg a töretlen időt?

Lapozza fel hajnaltól-hajnalig

emelve és ledöntve lapjait?

Az ismeretlen tűzvészébe nyúlni
ki merészel közülünk? S ki merészel
a csukott könyv leveles sürüjében,
ki mer kutatni? S hogy mer puszta kézzel?

És ki nem fél közülünk? Ki ne félne,
midőn szemét az Isten is lehúnyja,
és leborúlnak minden angyalok,
és elsötétűl minden kreatúra?

A bárány az, ki nem fél közülünk,
egyedül ő, a bárány, kit megöltek.
Végigkocog az üvegtengeren
és trónra száll. És megnyitja a könyvet.

Harbach 1944

Thurzó Gábornak

Újra és újra őket látom,
a hold süt és egy rúd mered,
s a rúd elé emberek fogva
húznak egy roppant szekeret.

Vonják a növő éjszakával
növekvő óriás kocsit,
a testükön a por, az éhség
és reszketésük osztozik.

Viszik az utat és a tájat,
a fázó krumpliföldeket,
de mindennek csak súlyát érzik,
a tájakból a terheket.

Csak szomszédjuk esendő testét,
mely szinte beléjük tapad,
amint eleven rétegekben
egymás nyomában inganak.

A falvak kitérnek előlük
és félre állnak a kapuk,
elébük jött a messzeség és
megtántorodva visszafut.

Térdig gázolnak botladozva
facipőiknek alacsony,
sötéten zörrenő zajában,
mint láthatatlan avaron.

De törzsük már a némaságé.
Magasba mártják arcukat,
feszülten mintha szimatolnák
a messze égi vályukat.

Mert fogadásukra már készen,
akár egy megnyiló karám,
kapuit vadul széttaszítva
sarkig kitárult a halál.

Pilinszky János

“Félelmetes állapot a magány. Jézus legelkeseredettebb szavait is ez váltja ki, az elhagyatottság. “Uram, Uram, miért hagytál el engem!” – ezzel a kiáltással élte át talán a legmélyebben az emberi természet fájdalmát és veszélyeit. Nem ismerte ugyan az unalom, a szomorúság elősivatagait, de átélte a magány legriasztóbb fájdalmát, s ő, aki minden szenvedést magára vett, ezt az egyet elviselhetetlennek találta.

S valóban: a valódi magányban senki nem maradhat meg tartósan büntetlenül és bűntelenül. Különös, hogy a krízis és a megoldás legtöbbször mennyire egybeesik, milyen szoros drámai kapcsolatot tart egymással. A kór és a gyógyítás szavai szinte azonosak. Magányosak lettünk – mert nem tudunk magányosak lenni. Mit jelent ez? Jelenti azt, hogy az ember, ki a külsőségeket, a kinti ingereket hajszolta, eltompult, s elvesztette belső fogékonyságát, hallását a csendre, képességét az elmélyülésre. Elfelejtett befele fordulni. S ezzel egyidejűleg vesztette el másik képességét is, nyitottságát a világ, a többi ember felé.

Divatszó lett a magány, s ez mindenesetre jelzi, hol kell a ma keresztényének vigyáznia, miből kell korszerű vizsgát tennie?
Magányból. Abból, hogy magányában hogyan tud minél mélyebb, minél élőbb és állandóbb kapcsolatot teremteni Istennel." (**Pilinszky János**)

Pilinszky Fesztivál a Gödörben

Dátum: 2011. szeptember 27

Összművészeti fesztiválon kel életre Pilinszky költészete születésének 90., halálának 30. évfordulóján. Az október 6-i estet Hobo koncertje nyitja, majd a Kosbor Trió és Turek Miklós közös wor*d music előadása következik. Nágel Kornél kiállításának megnyitója után a Szabó Balázs Band és Fantazio koncertjei zárják a napi programot.

A fesztivál a Pilinszky-féle letisztult, őszinte és mélyen átélt hangulatokat tárja a közönség elé – ezzel a céllal szervezte meg az emlékestet a Pure Art Flow Művészeti Társulás. A végső koncepció és a megvalósítás Nágel Kornél grafikus és Turek Miklós színművész érdeme, akik a tavalyi Faludy 100 Fesztivállal tették le névjegyüket a Gödörben.

Pilinszky János életét és művészetét is meghatározta, hogy a helyszínen szembesült a világháború és a koncentrációs táborok borzalmaival. Az embertelenség fogalma átértékelődik, amikor látható, hogy azt mégis emberek követik el. Ez a felismerés a fiatalok számára csak gondolati szinten van jelen, élményként nem. E kettősség írta a történelem legfájdalmasabb korszakait – ha elméletileg közelítenénk a dolgokhoz, sokszor másképp döntenénk. Ezért fontos, hogy valamennyien értsük és érezzük is, azt a békevágyat, emberséget, amiről Pilinszky művészete szól. Gondolatisága grandiózus, globális, örök és mulandó is egyben, benne rejlik a hétköznapok magánya és reménye, a kapcsolatok rejtett őszintesége – mindenből merít, ami igazán fontos, csak a napi sajtó híreit ugorja át. Az aktuálpolitikától távolságot tartva karrierje során azokra a folyamatokra fókuszált, ahol egybeolvad az itt és a most, a mi és az ők. Ezzel a humanista szemlélettel ismerkedhetnek meg a látogatók.

Az estet Hobo koncertje nyitja, aki fellépője volt már a tavalyi fesztiválnak is. Egyedi stílusa világossá teszi, hogy a költészet az emberi szépség. Általa a bölcs, fájdalmas és érzelmes sorok kézzelfogható jókívánságokká válnak. A verseket Verebes Ernő zenéje kíséri. A hanganyag a Hangzó Helikon-sorozatban jelent meg.

A KosborTrió középkori dallamokkal szólaltatja meg Pilinszky szövegvilágát. A mesebeli hangszerekre épülő különleges dallamvilág a Wor*d music, ami a világzene (world music) és a szózene (word music) között helyezkedik el. Egyszerre jellemzi a „középkorias-keleties" hangulat és az a tér, amit a szavak kapnak, hogy ritmusuk mellett a jelentésük is eljusson a közönséghez. Műsorukkal legutóbb Kapolcson, majd a Nyitott Templomok éjszakáján léptek fel. A zenészek produkcióját Turek Miklós színművész szavalatai tagolják. Turek 2004-ben mutatta be Faludy Györgyről szóló estjét, és ezzel új műfajt teremtett, a versszínházat. Műsora az évek során ötrészes előadássorozattá bővült. A négy monodráma (Faludy mellett József Attila, Radnóti Miklós és Petőfi Sándor szerepel a repertoárban) mellett Pilinszkyt immár a KosborTrióval közösen mutatja be a közönségnek. Az ismeretterjesztő produkciók szemléletformáló erejét már a közoktatás is felfedezte – a Versszínház a Suliban programsorozat az irodalomórák szerves részévé vált az ország számos iskolájában.

Nágel Kornél grafikusművész Pilinszky verseihez alkotott tusrajz-kiállításán a grafikák mellett olvashatjuk az ihletadó költeményeket is. A látogatóknak így alkalma nyílik, hogy két koncert között saját hangjukon is megformálják magukban a Pilinszkyt. Kontra Attila költő így számolt be élményeiről az idei bemutató után: „Bátran állíthatom, Nágel Kornél evangéliumi művész a szó Pilinszky János-i értelmében. Hiszen ezek a képek egy olyan realitást tárnak elénk, amellyel az életben – talán az ünnep és az emlékezés meghitt pillanatait leszámítva – alig vagy szinte soha nem szembesülünk." Nágel Kornél első kiállítását 2000-ben tartotta, melyet azóta több mint 50 egyéni és számos kollektív kiállítás követett, 2005 óta magyar költők alkotásainak képi megfogalmazásán dolgozik.

Fantazio egy valódi showman, egy hihetetlen extravagáns kreativitástól sújtott lélek. Koncertjei a legkülönbözőbb embereket is közönséggé kovácsolják. Zenei műsora valahol a szorongó dzsessz, a finoman adagolt reggae és az elektronikus ritmusok határvidékén született.

Meggyilkolták volna Pablo Neruda-t?

Dátum: 2011. június 1
Pablo Neruda halálának kivizsgálását szorgalmazza a chilei Kommunista Párt (PC), amelynek vezetője úgy véli, lehetséges hogy a Nobel-díjas író nem természetes úton hunyt el rákban 1973-ban, hanem megölték.

Gillermo Teillier parlamenti képviselő, a kommunista párt vezetője, valamint Eduardo Contreras ügyvéd kedden kezdeményezte jogi úton Neruda halálának kivizsgálását, az ügyet Mario Carroza, a fellebbviteli bíróság bírája kezeli, aki a Salvador Allende volt elnök halálában folyó vizsgálatot is vezeti.

A PC vezetője szerint az 1971-ben irodalmi Nobel-díjjal kitüntetett, a kommunista mozgalomhoz erős szálakkal kötődő szerző halálával kapcsolatban vannak olyan információk, amelyek megcáfolják az eddig hivatalosnak tartott változatot. A Neruda családja által is elfogadott tényállás szerint az író a chilei főváros Santa María nevű klinikáján halt bele előrehaladott prosztatarák betegségébe 1973. szeptember 23-án, 12 nappal azután, hogy államcsínyben jobboldali erők elmozdították elnöki székéből jó barátját, a szocialista Salvador Allendét.

Ezzel szemben Manuel Araya, az író sofőrje és titkára a közelmúltban a mexikói Proceso című lapnak azt mondta, Pablo Nerudát megölték, egy orvos által beadott halálos injekció végzett vele, nem pedig rák miatt megromlott egészsége.

Eduardo Contreras úgy véli, az író halálával kapcsolatos kétségek legitimek, és ez "etikailag, erkölcsileg és jogilag is megalapozza" a beadványt. Az ügyvéd nemcsak Neruda titkárának, hanem Mexikó akkori chilei nagykövetének, Gonzalo Martínez Corbalá diplomatának a tanúvallomására is számít. Corbalá találkozott az íróval egy nappal azelőtt, hogy Neruda meghalt.

A jogi képviselő szerint a mexikói diplomata fenntartja, Neruda "nyugodtan tudott beszélgetni", minden gond nélkül sétálgatott kórházi szobájában, miközben arra készült, hogy Mexikóba megy, és ott talál biztonságra. Az írónak mégis kétségei támadtak, elbizonytalanodott, mert részese akart lenni népe sorsának - mondta Contreras.

Az ügyvéd úgy véli, megvan a lehetősége annak, hogy az Augusto Pinochet tábornok nevével fémjelzett katonai junta ügynökei kihasználták a lehetőséget, és megölték Nerudát, amíg lehetett, mert külföldön már sokkal nehezebb dolguk lett volna.

Amennyiben az ügyet befogadja az igazságszolgáltatás, kérvényezni fogják az író Isla Negrán nyugvó földi maradványainak kihantolását - hangoztatta Contreras.

Guillermo Teillier pártvezető szerint a Neruda-ügy illeszkedik a diktatúra idején elkövetett feltáratlan halálesetek - esetleges gyilkosságok - jelenleg zajló vizsgálatának sorába. Felderítésre vár, hogy a Chilét 1964 és 1970 között vezető Eduardo Frei Montalva halálát nem a diktatúra emberei által elkövetett mérgezés okozta-e 1982-ben, és kutatják Allende védelmi- és belügyminiszterének, José Tohának 1974-ben bekövetkezett halálát is.

A hivatalos álláspont szerint Tohá felakasztotta magát a santiagói katonai kórházban. 2010 végi vizsgálatok eredményei ugyanakkor arra utalnak, talán megfojtották.

(MTI)

Újdonságok

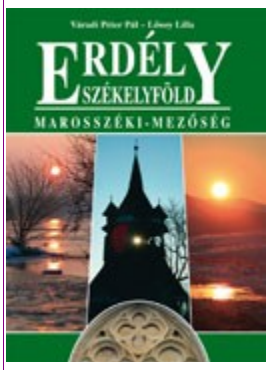

Váradi Péter Pál – Lőwey Lilla

Erdély – Székelyföld – Marosszéki-Mezőség

Kiadó: Péter Pál Könyvkiadó
Megjelenés: 2011
ISBN 978 963 8806x x x
Terjedelem: x oldal
Műszaki adatok: 225x310 mm, kemény táblás
Ár: 7300 Ft
Kedvezményes ár: 6205 Ft

Maros megye változatos természeti formáinak része a történeti Marosszék, melynek öt kistáját előzőleg megjelent albumainkban már bemutattuk. Íme, itt a 6. kistáj, a Székely-Mezőség, a hajdani Székelyföldhöz, és azon belül Marosszékhez tartozó, többségében magyarok által lakott terület.

Lankás domboldalak, széles hegyhátak jellemzőek a tájra, több szakadékos, meredek lejtővel. Egykor erdőkkel borított terület volt, de az erdők jelentős részét kiirtották, s szántóként vagy legelőként használják. Ezt jelzi a tájegység településeinek nevében a gyakori *Mező* előtag. Sokan aggódtak – aggódnak a Mezőségért, a földrajzi tájért, a suvadásos dombokért, a fogyatkozó tavakért, a „Holt-tengerért", a sártengerért, a gondtengerért: a tájegység népeiért. Messzire elhangzott Makkai Sándor jajkiáltása, Sütő András gyönyörű vallomása a szegény, de kedves vidékért. Kövesdi Kis Ferenc - aki oly sokszor elmerült a sárban gyűjtőmunkája közben – „riadóra" szólaltatta meg a harangot. A megmaradás hitének ébrentartása volt Wass Albert írásainak célja is.

• Péter Pál Kiadó könyvbemutatója

Tisztelettel meghívjuk Önt, kedves családját és barátait

2011. december 13-án kedden 18 órára

a Polgárok Házába
1089 Budapest Visi Imre u. 6.

Váradi Péter Pál – Lőwey Lilla

ERDÉLY – SZÉKELYFÖLD
SZAVAK VÁNDORKÖSZÖRŰSE
KÁNYÁDI SÁNDOR

című albumának bemutatójára

Az est díszvendége:

KÁNYÁDI SÁNDOR,

akivel **Bakos István** művelődéskutató beszélget

Közreműködik: **Soós Andrea**

A helyszínen kedvezményesen megvásárolható
a bemutatott kötet, valamint az Erdély – Székelyföld sorozat:
Marosszéki-Mezőség című fotóalbuma, a kereskedelemben nem kapható Híres székelyek díszdoboz három kötettel,és a Székelyföldi pillanatok 2012 című falinaptár

konyves-szovetseg.

Mácz István
Lélekzetvételeim – Szívdobbanások

Igaz ember csak az lehet, aki jó. Ám akiben él az igazság és a jóság, az egyben szép is. Jó csak az, aki egyben igaz. És az igazságos, jóságos ember megszépül. – Kérdés: lehet-e valóban szép ember az, akiből hiányzik a jóság és az igazság?

Az igazságot nem találom. Rejtve előttem a jóság „titka”. A szépséget fátyol fedi. – Mégis keresem és vágyom utánuk, leskelődöm, hol találom?

Szomjazom az igazságot, éhezem a jóságot, kívánom a szépet. Mégis kelepcébe csal a hazugság, megtéveszt a gonosz, és a rút kápráztatja el a szemem.

Fejet hajtok az igazság előtt, a jóság hívó szavára igent mondok, a szépséget szívembe engedem.

Az igazságosság igazzá tesz, a jóság jóvá, a szépség kiegyensúlyozottá.

Értelmem szomját az igazság enyhíti. Szívem vágyát a jóság elégíti ki. A szépség egész lényem betölti.

Igazságos legyen a világ! – Legyek igazságos magam is.
Jó legyen a világ! – Nap nem múlhat el jótetteim nélkül.

Szép legyen a világ! – Általam is szépüljön.

Rabindranath Tagore:
GITANJALI

9.

Balga, te, ki magad vállain akarod vinni saját magad terhét!
Koldus, te, ki saját ajtódhoz mégy könyöradományért!
Hagyd ott összes terhedet annak kezében, ki mindent elbír,
és soha sajnálkozó pillantást utána ne vess!
Szenvedélyes vágyad egyszeriben kioltja a lámpa fényét,
melyet leheletével érint. Szentségtelen az, ne vedd át
ajándékaidat tisztátalan kezéből! Csak azt fogadd el, amit szent
szeretet kínál!

Mentovics Éva: Mióta van csillag a karácsonyfák csúcsán?

Egyszer, réges-régen, egy teliholdas decemberi éjszakán, amikor milliónyi csillag ragyogott az égen, néhány egészen apró kis csillagocska pajkosan játszadozott az öreg Hold mellett.

Remekül érezték magukat. Huncutkodtak, viháncoltak, csintalankodtak. Addig-addig rosszalkodtak, amíg az egyik kis csillagot valamelyik társa véletlenül alaposan oldalba lökte.

– Bocsánat, nem volt szándékos! – mentegetőzött a kis rosszaság.

– Segítség! Kapjon el valaki! – kiáltotta ijedten a szegény pórul járt csillagocska. De sajnos már senki sem tudott utána nyúlni. Elveszítette az egyensúlyát, és elkezdett zuhanni lefelé. Zuhant, zuhant egyenesen a Föld felé. A társai egyre távolabb kerültek tőle. Ő pedig rettenetesen félt, mert ilyen még soha sem történt vele.

Lehet-e még annál is rosszabb, hogy lepottyant, és elveszítette a társait?

Hosszú ideig csak zuhant, zuhant lefelé, ám egyszer csak valami érdekes dolog történt. Mintha valaki kinyújtotta volna érte a karját. Egy enyhén szúrós, zöld valami alányúlt, és elkapta.

A kis csillagocskának fogalma sem volt róla, hogy mi történt?

Éppen egy fenyves erdőbe pottyant le. Az enyhén szúrós zöld valami pedig egy hatalmasra nőtt fenyőfa volt.

– Nem tudom, hogy ki vagy, de kérlek, segíts nekem, hogy vissza tudjak menni a barátaim közé! – könyörgött a kis csillagocska, és olyan kedvesen mosolygott, amennyire csak tudott a történtek után.

– Én vagyok az erdő legöregebb fenyőfája. – recsegte kedvesen az öreg fenyő. Már nagyon sok mindent megértem. Évtizedek óta csodállak benneteket, hogy télen – nyáron milyen ragyogóan, fényesen tündököltök ott az égbolton. Szóval sok mindent megértem, de ilyen még soha sem történt velem, hogy egyikőtök az ölembe pottyant volna. De ha már így esett, nagyon szívesen megpróbálok neked segíteni, hogy visszakerülj az égboltra.

– Előre is nagyon köszönöm neked, kedves fenyő! – hálálkodott a kis csillag.

– Még ne köszönj semmit sem! Megteszek minden tőlem telhetőt, de biztosat nem ígérhetek. – mormogta kedvesen a fenyőfa.

Középső ágai egyikével megfogta a kis csillagocskát, és jó nagy lendületet vett… A kis csillag szállt, szállt egy ideig felfelé, majd lelassult… és visszapottyant a fenyő ágai közé. A vén fenyő még jó néhány kísérletet tett, hogy visszahajítsa a pórul járt csillagocskát, de sajnos nem járt sikerrel.

– Látod, te árva kis csillagocska, nem tudok rajtad segíteni. Annyit azonban megtehetek, hogy felültetlek a legmagasabb ágam hegyére, úgy talán egy kicsit közelebb leszel a barátaidhoz.

– Jól van – szólt búslakodva a kis csillagocska. – Mindenesetre köszönöm, hogy megpróbáltál segíteni.

Az öreg fenyő pedig gyengéden megfogta, és feltette a csúcsára. A kis csillagocska egy ideig búslakodott, majd lassan beletörődött a sorsába, és elkezdett ugyanolyan fényesen, szikrázóan világítani, mint ott fenn, az égbolton…

Amikor az égből a társai megpillantották, hogy milyen csodálatosan mutat a kis csillagocska ott lent a havas tájon, a hatalmas fenyőfa csúcsán, nyomban irigykedni kezdtek rá.

– Nézzétek csak, milyen jól fest a mi kis barátunk ott, azon a szép, zöld fenyőfán! Mennyivel jobb helye lehet ott neki, mint itt nekünk! Talán még a fénye is sokkal szikrázóbb, mint amilyen korábban volt!

Addig-addig csodálták a kis csillagocskát ott lent, a havas fenyőfán, mígnem elhatározták, hogy ők is leugranak. Azon az éjszakán rengeteg csillag hullott alá az égből, hogy egy-egy szép, zöld fenyőfa csúcsán folytathassa a ragyogását.

Néhány nap múlva favágók érkeztek az erdőbe. Nagyon elcsodálkoztak a látottakon, de egyben örültek is, mert ilyen fenyőfákkal még soha sem találkoztak. Ki is vágták mindegyiket, hogy majd feldíszítve karácsonyfaként pompázhassanak a házakban. Az égbolton tündöklő csillagok pedig ámuldozva figyelték, hogy mi történik a falu széli fenyves erdőben?

Elérkezett a karácsony. Minden házban fények gyúltak, és igazi ünnepi hangulat költözött az otthonokba. Az égen ragyogó csillagok kíváncsiskodva tekintettek be az ablakokon. Azonban amit ott láttak minden várakozásukat felülmúlta. A csillag-barátaik már nem csak egy egyszerű zöld fenyőfa csúcsát díszítették, hanem egy-egy pompásan, csillogóan feldíszített karácsonyfán ragyogtak.

Az emberek körbeállták, csodálták, és énekszóval köszöntötték őket.

Az égen tündöklő csillagok ekkor határozták el, hogy minden karácsony előtt leugranak egy-egy fenyőfára, hogy nekik is részük lehessen ebben a pompában, és szeretetteljes fogadtatásban. Azt pedig, hogy kit érjen ez a megtiszteltetés, minden decemberben sorshúzással döntik el.

Azóta díszíti csillag a karácsonyfák csúcsait.

.operencia.com

A Magyar Irodalmi Hírlevelet szerkeszti: Fenyvesi Miklós

Email: fextralitera@gmail.com

http://miklos.fenyvesi.reszesedj.hu/_magyar_irodalmi_hirlevel

Terjeszti a Kárpáti Harsona

http://www.karpatiharsona.info